AUSPICE ARCHIATRO SUMMO!

DE

MEDICINA PROSTHETICA

Indultu

ILLUSTRIS FACULTATIS MEDICÆ

In Florentißima Salana

PRÆSIDE

Dno. AUGUSTINO HENRICO FASCHIO, Med. Doct. Anat. Chirurg. & Botan. P. P. famigeratissimo, Archiatro Saxo-Jenensi celeberrimo, Collegiique Medici h. t. Decano Spectabili,

Domino Præceptore, Patrono ac Promotore venerando

PRO LICENTIA

SUMMOS IN ARTE HONORES AC PRIVILEGIA DOCTORALIA CONSEQVENDI

disputabit

JOHANNES Weinitz/Sporavia-Misn.

Ad diem Aug. Ann. 1677.

Literis Mülleri.

PROOEMIUM.

Vemadmodum naturâ nihil unquam præstantius, nil utilius ac generi humano magis necessarium extitit præter Arborem vitæ, in medio Paradysi plantatam: Sic sane, per concessionem Dei, arte, quæ naturam imitatur, eâque posterior est, nihil unquam extitit in mundo præstantius ac utilius, quàm medicinæ salutares.

Conditus etenim erat homo ex terrâ & spiritu secundum imaginem Dei. Hanc ut servaret, vita erat conservanda, & per vitam corpus. Ad vitæ conservationem data erat ista arbor. Postquam autem usus ejus interdictus esset ob peccatum, in vicem hujus concessæ sunt medicinæ salutares, scientiâ ac labore comparabiles. Et quamvis virtutes arboris vitæ non adæquent; haud tamen levi mortalibus sunt solatio, tùm quòd â morbis tueantur, tùm quòd morbis obsessos in sanitatem vindicent, ut hinc jure dicere queamus: Si quid est in mundo, quod generi humano utile ac necessarium existit, omnino erunt medicinæ salutares.

Nil itaque utilius ac magis necessarium cùm sit ipsis medicinis, artium quoque nulla erit præstantior istâ, quæ in indagandis istiusmodi medicinis est occupata. Tanti autem hanc æstimabant Ethnici, ut ejus Magistros Diis adnumerare non sint veriti.

Præcipuè autem iſtam veneramur artem, quæ viam oſtendit, quâ auxilia, naturam conſervantia ac reſtaurantia, inveniuntur. Sola etenim hæc morborum curatrix, & hâc invitâ, irrita ſunt omnia. Hæc itaque conſervata ac reſtaurata, ut ſuperior morbô exiſtat, per motus regulares morbos adoritur, & quemlibet morbi inſultum reprimere valet. Nec incerta ac anceps eſt hæc ars, nec cum periculo conjuncta, quanquam inventu difficillima. A natura namq; oſtenſionem ſimilium addendorum petit, quâ perſpectâ, errare non poſſumus in inventione ſimilium. Periculo vacat, eò quod offerat ſimilia pro naturæ conformatione, non verò contraria, quæ naturam ſtimulent, & ad noxii expulſionem ancipiti eventu irritent.

De hâc arte, cùm publicè diſputare ab Illuſtri Facultate Medicâ in hôc Athenæo mihi conceſſum ſit, locô ſpeciminis inauguralis diſſerere conſtitui. Deus ter opt. Max. divinâ ſuâ adſit gratiâ, quò cedat feliciter!

Cap. I.

Definitionem nominalem & realem examinat.

DE Medicina proſthetica, vel, quæ fit per proſtheſin, antequàm dicamus, è re erit, brevibus Onomatologiam præmittere. Dicitur autem Medicina à *mederi*, quod idem eſt, quàm ægris auxiliari. *Alii*, inter quos eſt *Helmontius*, à *medio* deducunt, eò, quòd ad medium ſtatum omnia reducat medicus. Hinc & *Helmontius* Medicum mediatorem vocat inter vitæ principem & mortem.

Proſthetica origine græca vox eſt, ἀπὸ τȣ̃ προστίθεσθαι *apponere*, & indè proſtheticam quoque vocare licebit ar-

tem

tem iſtam, quæ per appoſitionem naturæ conſervationem & morborum curationem tentat.

Proſtheſios nomine quoque venit operatio Chirurgica, quâ aliquid in vicem partium ablatarum apponitur. Conſimiliter figuram grammaticam hâc voce compellari conſtat.

Hippocr. libr. de flat. Proſtheſin vocat Medicinam, quæ addit, quod deficit. *Nobis* Proſtheſin, vel Medicinam proſtheticam nominare licebit eam Medicinæ partem, quæ per additionem ſimilium proximè naturæ conſervationem ac reſtaurationem intendit, & mediante hâc morborum curationem.

Medicinam autem Proſtheticam, ſecundùm hanc acceptionem, dari, fateri cogitur, qui concedit iſta, quæ in conſervationem corporum noſtrorum nobis natura ſuppeditat, artificialiter ac chymicè præparare, ac quaſi excorticare nos poſſe, ut citra eximium naturæ laborem, præcipuè ſi iſta debilis ſit, ac morbo preſſa, & in ſolutione alimentorum, ſordiumque ac inutilium partium ſeparatione ſcopum aſſequi nequeat, trahi ac in ſubſtantiam naturæ converti poſſint.

Definimus Medicinam hanc, quòd ſit ars ſanitatem per additionem talium, quæ naturæ proximè conveniunt, conſervandi, & morbos curandi.

Genus eſt ars, cum ſit habitus effectivus.

Subjectum eſt intellectus, qui movetur ad conceptionem artis ex appetitione finis, qui eſt ſanitas, ſummum corporis naturalis bonum. Unde fluit principium: *Sanitas eſt conſervanda.*

Forma, ſecundùm quam artem hanc conſtituimus, eſt ſcientia ſanitatis.

Objectum formale, undè ſcientiam iſtam adquirimus, eſt conſtitutio naturalis, ſive ſubſtantialis.

Objectum materiale, ſive medium, eſt materia conſtitutionis, ſub quâ comprehendimus omnia, quæ in ſubſtantiam corporis converti poſſunt.

Finis primarius eſt ſanitatis conſervatio; *ſecundarius* morbi curatio.

Differentia petitur à formâ, quæ eſt ſanitatis ſcientia, & ſic diſtingvitur ab iſtâ, quam *Hipp.* vocat ἀφαίρεσιν, & pro formâ habet ſcientiam morbi, indèque proximè indicationem auxiliorum petit, *curatoria* aliàs dicta.

Deindè *differentia* deſumitur ab objecto, ac ſcopo, ad quem proximè medendi ratio dirigitur. Quæ morbum immediatè tollendum reſpicit, vocatur ἀφαιρετικὴ, *ablatoria*, curatoria. Quæ ad ſanitatis ſubſtantiam, additione ſimilium conſervandam dirigitur, vocamus *proſtheticam*.

A Diætetica ſive præſervatoria diſtingvitur, quòd hæc ſanitatis conſervationem quærat uſu convenienti rerum ſex non-naturalium; *Noſtra* verò medicamentis, quæ arte præparata, ac naturæ proximè convenientia eſſe debent.

In ſe quoque differre videtur ratione objecti ſeu ſcopi; *Alia* humores reſpicit, & ad illorum conſtitutionem conſervationis curam dirigit: undè *humoriſtica* dici poſſet; *Alia* ad ſpiritum reflectit, undè *ſpiritualis* dicta.

Quò autem clarius hæc pateant, & quænam artis ſit conſtitutio de ſingulis ordine dicere inſtituimus, & *primò* quidem de ſcientiâ ſanitatis, tanquàm formâ Medicinæ noſtræ; ut & objecto formali ac ſubjecto, quod cum illo coincidit; *pòſt* de materia conſtitutionis; & *ultimò*, quâ ratione ſecundùm iſta ars conſtituatur.

Cap. II.

De ſanitatis ſcientiâ.

SAnitatis ſcientiam quando inquirere aggredimur, à primâ ejus notione incipere oportet. Sanitas ſecudùm communem conceptum erit potentia actiones exercendi. Sanos etenim nos profitemur, quando actiones exercere valemus; ægros, quando minùs valemus. Et ſic communiter omnes homines ſanitatem concipiunt, & omnes potentiam actiones exercendi ſanitatem compellant.

Hoc autem ſanitatis conceptu contenti non ſunt Medici dogmatici, quanquam facilè Empirici. Hi enim ut ſanitatem & morbum, ita & auxilia, ſanitatem conſervantia, ac morbum depellentia, ſecundùm primum & communem ſenſum metiuntur; & iis ſufficit ſcire primas notiones tùm ſanitatis ac morbi, tùm auxiliorum. Auxilia verò proximè, & ex ſuâ naturâ convenientia, iſta potentia indicare non poteſt; Nec enim impotentia iſta immediatè tolli, nec potentiæ pro conſervatione ſimile aliquid addi poteſt, cùm ſit affectio, quæ ex ſe & ſuâ naturâ auxilium proximè non indicat, ſed ſignum morbi ac ſanitatis tantum exiſtit. Undè conjicere licet: hæc vel iſta pars actionem edere non poteſt, ergò morbus in illa hoſpitatur.

Dogmatici verò ab ipſa ſanitatis ſubſtantiâ auxiliorum ind icationem petunt; cùm hâc integrâ neceſſariò quoque act ionum adſit potentia. Quare ſanitatem ulterius rationis ſubjiciunt examini, & â penitiori ejus cognitione adquiſita, ad auxiliorum inventionem digrediuntur.

Quando itaque potentiam actiones exercendi, ut ſenſus concepit, ſpeculationi objicimus, iſta ſtatim admirati-

one capta causarum indagatione se enodare conatur; Hinc rursus descendit ad sensus, eosque de corporis, ejusque partium natura ac constitutione consulit. Sensus facilè declarant, corpus ex certis partibus esse constitutum; quæ si apposite sibi cohæreant, ac certa conformatione, numerô, figurâ, temperie &c. sint præditæ, potentiam actiones exercendi obtinere, sat esse evidens. Undè concludit: hanc constitutionem, cùm ab illa actiones proficisci sensus observent, proximam esse potentiæ istius causam.

Magis autem perspicax ac curiosa si sit rationis indoles, hîc non adquiescit, cùm observet, quòd Medico sufficienter ostensiones auxiliorum præbere non possit exrranea hæc scientia, sed partium naturam penitius examinans, in essentialem insuper inquirit constitutionem, cum hanc primariò requiri observet, quam accidentalis demum insequitur.

Utraque proinde expendenda Medico Dogmatico in reflexione ad actiones; An potentiam absolutè obtineant partes, quatenus conformatione, unitate, numero &c. gaudent; quatenus secundùm substantiam convenienter sunt constitutæ? Secundum substantiam si spectemus partes, comperimur, quousque vivant, in continuo esse fluxu, & proinde ut conservetur substantia istarum, quotidie per nutritionem regenerari ac renasci, quam potentiam vi formæ & materiæ substantiam constituentium obtinent. Per formam fit speciei ac specificarum qualitatum determinatio, actionumq; directio; per materiam verò consimilis materiæ actuatio ac alteratio. Substantia itaque partium bene se habente, & potentia hæc integrè se habet. Quemadmodum econtrà si substantia corruptionem incurrit in hâc vel istâ parte, impotentia adest in istâ parte; si universalem, mors. Incorruptibilem etenim asserere constitutionem essentialem pro ab-

surdo

ſurdo habemus. Actiones itaque nutritivæ proximè perficiuntur virtute ac potentia à totâ ſubſtantiâ prodeunte.

Conſtitutio autem accidentalis, ſic dicta, quòd accidat partibus ſolidis, ſecundùm eſſentiam conſtitutis, quando ulterius componuntur ad actionem organicam, ut numerus, conformatio, connexio &c. ſecundariò, non autem primariò concurrit ad actionem, quin imò propriè uſum tantùm actioni confert, non actionem ipſam, quam ſolus in organis tanquàm officinis exercet ſpiritus.

Et ſic ſanitas alia eſt *primaria*, ac interna eſſentialis dicta; alia *ſecundaria* & externa, accidentalis, quæ iſti uſum confert.

Conſimilem ſanè in modum *Galenum* ſanitatem conſiderare, & utramque conſtitutionem pro ſanitate ſupponere ex ſequentibus cuiquam facilè patet.

Lib. 1. de diff. morb. c. 2. ait, ſanitatem ſpectari in moderatâ conſtitutione illorum, quæ nos conſtituunt. *Libr. 1. de uſu part. c. 9.* inquit: Temperamenta propriam particularum ſubſtantiam complere. Conſequi autem neceſſariò odorem, ſaporem, colorem. Alia neceſſariò accidere, poſitum nimirum, magnitudinem, connexionem, conformationem &c. Quando igitur quis diſquireret: per quod pars actionem nacta fuerit? magna ex parte per proximam ſubſtantiam, comperiret. Aliquando autem etiam ob aliquid ex conſequentibus, quemadmodum in oculis propter colorem, & deinde propter eorum aliquid, quæ temperamenta conſeqvuntur, ut os propter duritiem: Et tandem propter illa, quæ partibus accidunt, ut poſitus, conformatio, magnitudo, numerus. &c.

Libr. de differ. ſympt. c. 1. diſſerit: quod in corporis

conversione & mutatione consistat, diversum esse ab illo, quod factum est, & subsistit; ejus autem quod factum est, aliud actionem naturalem efficere, aliud lædere, & hoc morbum, sanitatemque vocari.

Præterea quibusdã in locis morbos intemperiei cum materia, ut phlegmonem, vocat substantias, eosque opponit sanitatis substantiæ. *vid. Gal. Math. med. l. 2. c. 3. & c. 6.*

Et exinde sat clare constat, *Galenum* non tantum accidentalem, sed & substantialem constitutionem pro sanitate supponere, & à nostrâ speculatione perparum discrepare.

Hippocrates sane perspicue docet, sanitatem consistere in substantiali corporis constitutione, non accidentali tantum, quando *l. de nat. hom.* ait: Homo est sangvis, bilis utraque, pituita &c. & per hæc dolet ac sanus est.

Paracelsus multis in locis innuit, sanitatem esse convenientem ⊖ 🜍 ac ☿ quæ pro materia agnoscit, secundum naturam sive formæ modum, temperaturam, & abinde inventionem auxiliorum quoque desumere jubet.

Non absimilem in modum *Helmontius* constitutionem substantialem pro sanitate supponere, & ab ista fundamentum inventionis artis nostræ petere constat.

A Substantiali itaque cùm nobis proximè & primario indicationes conservatoriæ sint petendæ, & secundum illam ars prosthetica constituenda, accidentalem hac vice prætermimus, istam verò accuratius inquirere pergimus.

Sensuum autem evidentia constat, partes secundum essentiam constitutas inter se differre, aliasque esse humidas, alias siccas ac magis constantes, subtiles verò alias ac aëreas. *Liquidas* Hippocrates vocat humores; *aëreas*, spiritus, impetum facientes; siccas verò ac magis constantes,

soli-

solidas. Et proindè triplex erit constitutio substantialis, alia partium solidarum, alia humidarum, & alia spirituum. Et has partes ubique ad actionem concurrere in toto corpore, sensibus observare licet, cùm totum corpus compleatur spiritu, humore & partibus solidis.

Quanquam autem omnes consentiant ac conspirent in unam actionem, non una tamē eademq; virtute ac facultate, sed aliæ proximè actionem præstant, aliæ remotè ad actionem concurrunt; aliæ ut organa se habent, & usum actioni conferunt.

Quo itaque singularum facultates discernere queamus, & quo ordine ac quâ virtute concurrant, penitius easdem scrutari aggredimur, tum quà generationis initia, modum ac ordinem; tùm quà earum differentias ac affectiones.

Generationis ac constitutionis initia quod concernit, constat esse humidum spirituosum *principium formale continens*, quod semen appellant, & sangvinem, qui loco materiæ accedit.

Quodnam autem sit istud *initium formale* & quænam ejus essentia ac origo, difficile est decernere.

An propriè sit substantia, dubio non caret, cùm substantiæ sit principium incorporeum, nec ante generationem existat per se localiter. Nec tamen accidentis censum ingredi constat, cùm sit substantiæ pars constituens essentialis, non autem substantiam insequatur. Accidentia enim sunt, quæ substantiæ secundùm materiam & formam constitutæ accidunt. Relinquitur ergò esse ens incompletum, si nimirùm in se secundum essentiam consideretur. Et proindè cùm non sit substantia, sensuum inferiorum objectum esse non potest, utpote qui metiuntur objecta

 secun-

ſecundùm externa, & ea, quæ enti accidunt. Solius autem mentis erit objectum, & propterea mentis conceptibus adnumeratur, ac rectè ens mentale vocatur.

Ortum ſi ſpectes immediatè per Creationem ex Mente Divinâ eſt profectum, ac per verbum ac juſſum Dei à naturâ elementari conceptum.

A poſteriori, & quatenus materiam afficit, ſi conſideremus, ſenſu aſſequi licet, materiæ actum definire ac determinare; undè conjicitur, ſe habere ut exemplar, ut modus, quem actus materiæ exequitur; Undèque *principium determinans* vocatur, *per quod quodvis eſt id, quod eſt*, ſecundùm ſpeciē nimirum, & tali vel tali modô operatur. Plato formas *Ideas* vocat, forſan, quod quælibet peculiaribus proprietatibus, ſpecie differentibus, ſit dotata.

Quemadmodum autem per Creationem ab Imagine Divinâ profectæ ſunt formæ, & per verbum ac juſſum Dei à naturâ elementari receptæ: ita & poſtmodùm cùm materi Elementari vi actus ejus propagantur per generationem, & communicantur inſtar luminis, quod in aëre ſereno, tanquàm ſpeculô Macrocoſmi ſe diffundit in infinitum, niſi à corporibus opacis impediatur. Quin & quotidiè cum naturâ elementari iſtius fit propagatio in nutritione, quæ ſimilis eſt generationi. Continuò etenim diffluunt ac emoriuntur corpora noſtra, ac continuò regenerantur. Si itaque continuo ſuccedit nova materia, ex quâ conſervamur, & quaſi regeneramur, ſequitur iſtam ſuccreſcentem materiam eôdem modô affici à formâ, ſine ulla tamen ejus diviſione vel imminutione, dummodo materia ſit ſatis diſpoſita, illam recipere. Et ſic ſanè neceſſariò ſequitur, aut actum Creationis indeſinenter con-

continuari, quoties cibo ac potu quis utatur vel abutatur; aut cessare prorsus, ac fieri propagationem cum natura elementari, sine ulla tamen formæ divisione, vel consumtione.

Materia, semen constituens, humida ac aërea est, nec tamen particulis terreis destituitur.

Aëreæ, spirituosæ, vel ☿riales Medicis dictæ ob tenuitatem obtinent vim attenuandi, resolvendi, ac movendi. Hinc partes aqueas ac terreas motu exagitant, & secum surripiunt, nec unquam sine his istarum existit motus. Et si dicere fas est, quid sentiamus, sunt *proximum suppositum vitæ*, quæ nil aliud est, quàm actus earundem; qui aliàs animæ vegetativæ nomine venit. Vitam enim in se consideratam materiæ actum esse, & eandem in cunctis animalibus, facilè evincitur, quando observamus, cuncta animantia ex eâdem materiâ elementari vitam sustentare, & sic ex eôdem oleô flammam vitalem conservare; si autem hoc, ejusdem naturæ ac conditionis esse, facilè conceditur. Differentias postmodum specificas adsciscit à forma specifica, quam motus determinat, & actui, qui materiæ inest, facem in agendo præfert. Prætereà sunt perspicuæ & colores ac figuras rerum instar speculi recipere valent.

Aqueæ his sunt crassiores, & mediæ naturæ inter aereas ac terreas. Has utrasque temperant, illarum nimirùm tenuitatem, harum verò crassitiem ac siccitatem.

Terreæ pollent virtute siccandi ac coagulandi, & aereis qualitatem obtinent contrariam. Istæ enim movent, attenuant ac protrudunt; hæ trahunt, coagulant ac siccant.

Quibusnam autem particulis primò & radicaliter quasi insita sit forma, altioris esse videtur indaginis. Quod si tamen probabilitas quædam locum hîc habet, istis forsan primum erit insita, & cum iis fiet propagatio, quæ magis sunt constantes. Et sic terreæ omninò hâc dotatæ erunt dignitate.

Porrò hoc probabile reddunt sequentia.

Observamus nimirum, spirituosa & humida quæ sunt, facile alterari, ac transformari, si in corpus sumantur; ægrè verò, quæ sunt terrea, ac coagulata. Quæ spirituosa sunt, ac per destillationem à particulis terreis exemta non purgant, quanquam ex fortissimis sint purgantibus. Inde forsan colligi licet, imagines formales terræ esse inditas, ratione quarum resistunt, & naturam primam servare nituntur; undè motus contrarii, quos, si natura sit satis valida, sequitur violenta contrariorum ejectio.

In Chymicis experimur, terras mineralium sine igne separatas, & omnis saporis expertes adhuc qualitates formales continere. Quod si enim aspergantur humido quodam spirituoso, quanquam specie alieno, in momento tamen sapores specificos isti impertiunt. Nec proindè sic dicta resuscitatio plantarum videtur impossibilis. Quod si enim cineres humido competenti aereo irrorentur, spirituosus iste humor particulas terreas in se recipere, & à calore postmodùm expansus figuras plantæ tanquam speculum præsentare potest.

Observare insuper licet, deficiente vel pereunte in aliqua parte spiritu influo ob vasa obstructa, vel alias caussas, actionem prorsus cessare, quæ redit, redeunte spiritu. Exin sequitur, actionum qualitates in partibus solidis esse quasi connotatas, Undenam aliàs spiritus actio-

num

num notitiam acquireret? Partes autem solidæ ex terreis particulis ut plurimum sunt constructæ.

Tandem ex sacris constat, Deum ex terra formasse hominem, & formato deinceps vitalem inspirasse auram. Undè concludere quis posset, terram primò recepisse per jussum Dei istam imaginem formalem, & proindè cum ista quoque in generatione propagari.

In particulis autem aereis, tanquam vitam largientibus, imago formalis resplendet, tanquam in speculo & pro hujus ratione, varii spirituosarum motus, colores, figuræ & actionum potentiæ existunt.

Ex particulis itaque his spirituosis, terreis ac humidis justè contemperatis, & principium formale includentibus, nascuntur partes, quando aereæ seu ☿riales ac vitales, terreæ atque aqueæ fotu caloris se exagitant, aliæ protrudendo, aliæ trahendo. Sub hoc etenim motu reciproco, quo se invicem afficiunt, observant imaginem formalem terreis insitam, & in aereis ac aqueis resplendescentem, & secundum hanc spirituum fit expansio, & terrearum coagulatio. Et sic per spiritum inchoatur vita, & totum generationis opus perficitur *efficienter*, quatenus digerit, actuat ac diducit particulas aqueas ac terreas pro constructione partium solidarum; *Directivè* autem ac formaliter per imaginem terreis insitam. Terreæ verò, ut elementaris sunt naturæ, coagulationem ac consolidationem præstant.

Quemadmodum itaque generatio corporis efficienter fit per spiritum, ita & ejusdem auctionem ac conservationem, quam generationem continuatam dicere posses, per spiritum efficienter fieri, sensus declarant.

Spiritus nimirum in partibus ubique cum alimentis,

quæ

quæ ad partes mittuntur, ſe commiſcet, eaque per motum ſpecificum ſubigendo ac exagitando attenuat, quousque in ſpiritualem convertat naturam, ac ſecedentibus partibus groſſis ac tartareis, quæ vaſa ac meatus ſubtiles permeare non poſſunt, ita rarefaciat, ut per vias exiles ſecum ducere poſſit. Et ſic tenuitate ſibi ipſi laxat ac aperit vias. Ad partes autem ſi fertur, particulæ, quas ſecum portat, ſubſidunt, & virtute ſolidarum coagulantur, ac concreſcunt, pro nutritione ac auctione partium.

Subtilior autem pars ulterius tendit, usque dum ſepoſitis particulis terreis extremè rarefiat & per poros exhalet. Ubique autem in partibus ſplendorem formalem recipit, in quas fertur, & motus ſecundum ſpeciem partibus ſingulis competentes exercet.

Quando itaque reſolutio ac digeſtio humorum virtute ſpiritus debitè perficitur, ut cum iſto ferantur ad corpus per meatus exiles, nutritio per appoſitionem & coagulationem nutrimenti virtute partium ſolidarum ritè quoque perficitur, & ſingulæ partes ſuis ſufficiunt actionibus. In partibus organicis, tenuior ac ſerenior exiſtit, & ubique munia obit, ac perficit, & ſic ſpiritu naturaliter ſe habente, ſingulæ partes benè ſe habent, & ſanæ ſunt.

Quando verò ſpiritus intemperatus redditur, ob commiſtionem liquorum alimentitiorum, acidâ, ſtypticâ vel ponticâ qualitate imbutorum, vel lixivioſorum ac alkalinorum, fixorum vel volatilium & pro diversâ iſtorum indole degenerat, ut motus abindè retardetur, & per exiles meatus permeare non poſſit, in partibus, per quas fertur, turget & cruditatem conſtituit; Vel quando tenuis nimis eſt, ac ſubtilis, ut partes nutribiles ſecum ſurripere non vale-

valeat, undè nimis citò exhalat ac diffluit, partesque, per quas fertur, insimul rarefacit, incendit, tonumque earum violat; *Vel* quando motu nimis celeri digestionem debitè non moderatur, ut sordes ac particulæ grossiores, in quibus hærent fermenta peregrina, non ritè separentur & ad emunctoria destinata ablegentur, sed in partibus subsideant, ac irradiationem spiritus insiti impediant, varii oriuntur morbi. Quæ enim in partibus hinc indè coagulantur, secundùm naturam exoticam, impediunt motus naturales ac regulares, vel occasionaliter spiritum vitalem afficiunt, ut concipiat eorum indolem ac naturam, præcipuè si partes naturales sordibus sint obductæ, undè spiritus sui juris redditi ob irradiationem impeditam facilè degenerant, & alienâ superbiunt facie, unde morbi, qui secundùm essentiam considerati, sunt entia substantialia, quanquam ratione generationis monstrosa. Ex spiritu etenim vitali privatô, imagine formali insitâ tanquam materiâ & formâ exoticâ præter ordinem ac legem naturæ generantur, secundùm illud: *unius corruptio est alterius generatio.* Qui morbi postmodùm motus naturalibus motibus contrarios excercent.

Quando itaque partes corporis in respectu ad actiones consideramus, comperimur spiritum, si materialiter inculpatus existat, & lumine formali competenter sit affectus, immediatè actiones efficere, proximè earum continere potentiam. Omnis namque actio fit per motum, motus autem per spiritum; qui in agendo determinatur à formâ.

Et hinc Helmontius Spiritum vocat *Archæum*, qui solus omnia efficiat, & dirigat. Alii vocant *Naturam* κατ᾽ ἐξοχὴν respectu partium solidarum, & humorum. A-

lii calidum innatum, quod elementaris & ſidereæ inſimul ſit naturæ. Et ſic ab hoc ſpiritu, quatenus reſultat ex combinatione formæ & materiæ, quarum ortus ſunt, ſimul primus eſt corporis actus ac ἐντελέχεια. Diverſus eſt hic ſpiritus pro ratione partium, quæ diverſis actionibus ut animalibus, vitalibus, ac naturalibus ſunt deſtinatæ.

Partes ſolidæ ſunt officinæ, in quibus ſpiritus munia obit. Firmamentum alias vocantur corporis, in quô radiant ſpiritus inſiti inſtar ſiderum. Requiritur in his certa conformatio, numerus, magnitudo &c. quorum conſtitutio earum vocatur ſanitas nimirùm externa, & accidentalis, partibus ſecundùm ſubſtantiam conſtitutis accidens. Læſa tamen hæc conſtitutio ſæpè occaſionalis fit cauſa morborum, in ſpiritu orientium.

Humores nutrimentum præbent ſpiritui & quatenus terreis perfuſi atomis materiam, ex qua generantur ſolidæ. In his quoque reſplendere, quanquam obſcurius, imaginem formæ, probabile. In ſubſtantiam partium immediatè converti non poſſunt, niſi in ſpiritualem eleventur naturam. Temperati ſi ſunt, & ab omni coagulatione liberati, ſecundùm legem naturæ, conferunt ſanitati & facilè digeruntur à ſpiritu; ſi intemperati, difficilis ſunt digeſtionis, & ægrè ſuſcipi ac evehi à ſpiritu poſſunt; unde ſpiritum impediunt in agendo, vel archæum irritando occaſionales morborum exiſtunt cauſæ.

Materiam humoribus præbent alimenta, quæ in ventriculô, beneficio humoris fermentitii reſolvuntur, ac liquantur. Hinc humorem iſtum fermentitium ad ſanitatis conſervationem inſigniter conferre creditur.

Quæsiti proindè: *quænam constitutio essentialis pro sanitate internâ primariò sit supponenda?* omninò respondemus, spiritualem seu Archæalem, utpotè à quâ, tanquam *principio quod*, immediatè actio efficitur. Nec enim ab humoribus actio proximè procedit; sed remotè concurrunt, quatenus spiritui in materiam cedunt. Nec à partibus solidis actionem effici, constat; Quanquam enim imago formalis iis sit impressa, cujus splendorem recipit spiritus, istam regionem influens, istæ tamen non agunt motu activo, sed moventur per spiritum, per quem fuerunt constructæ.

In Humoribus autem, cùm in materiam spiritui abeant, secundariò & remotè sanitatem quærere licebit. Et hinc potius in respectu spiritus pro causa materiali archæi agnoscuntur, ex quibus tamen convenienter se habentibus, spiritus laudabiles, quoque adscendere ac sublimari possunt.

His itaque dictis *de scientia sanitatis* in quantum ad artis nostræ constitutionem requiritur, digredimur ad conservationis materiam.

Cap. III.

De materia conservationis disserit.

MAteriam, ex quâ corpus nostrum conservatur, suppeditat Macrocosmus, in cujus ventre, tanquam magno Laboratorio quadripartito materia præparatur per spiritum Mundi, qui director ac laborator in hôc laboratorio

 est

est constitutus. Corpora etenim nostra, utpote perfectè composita, non poterant conservari, ex corporibus simplicissimis ab omni misturâ ac compositione alienis. Cùm non facilis sit transitus à corporibus simplicibus ad perfectè & summè composita. Nec tàm citò Elementa justâ proportione concurrere ac in visceribus cogi ac conflari possent, quàm citò corpora nostra refectionem desiderant. Sed aliqua misturæ lex iis erat imprimenda, quæ corpori pro conservatione surroganda.

Hinc sapientissimus Creator talem in Naturâ constituit ordinem, ut Elementorum aliqua præmittatur concoctio, sive syncrisis, unde tot ac variæ Elementorum mixturæ ac essentiæ reconduntur in vegetabilibus ac mineralibus, ut nulla ferè sit in corpore particula, quæ sibi ratione temperiei similem mixturam in macrocosmo non reperiat.

Inde motus Paracelsus & alii, non erubuêre, hominem compellare Microcosmum. Et cùm nascamur & gegeneremur ex Macrocosmo, nimirùm materialiter, hunc Parentem, Microcosmum verò istius filium.

Et sic unum genere corpus videntur Macrocosmus & Microcosmus, quod tamen sub formis, tanquàm miraculis occultatur & diversum apparet.

Quin, nec asserere veretur Paracelsus, non tantùm ratione temperiei convenire singula, sed & ratione imaginis formalis, vid. Labyr. Medic.

Quot autem sint Elementa simplicia, quæ materiam suggerunt Macrocosmo, æque non constat apud Philosophos. Alii quaternarium constituunt numerum, alii trinarium, alii binarium, alii infinitum. Alii omnia Elementa ad cujusvis loci fructus concurrere asserunt; Alii negant,

negant, & quodlibet Elementum ad suæ regionis fructus sufficere contendunt, nec possibile censent, Elementa superioris sphæræ ab inferiori appetitu naturali elata retrahi, & ad generationem fructuum terræ reverti.

Alii unum statuunt Elementum, nimirum aquam, quæ per varias transmutationes, e.g. sublimationes, adscensiones, destillationes, ac circulationes præparetur, quousque in cujusvis regionis fructus pro seminum ratione concrescat.

Sed hæc in præsenti nos non torqueant, cùm conservatio corporum nostrorum non sit proximè ex Elementis, sed ex liquoribus Elementatorum spirituosis, quare horum potiùs nobis habenda est ratio.

Solent autem Elementata, ex quibus conservationem quærimus, dividi in tres classes, nimirùm in classem mineralium, vegetabilium & animalium.

Mineralia an materiam pro corporis conservatione nobis suppeditare possint, quidam dubitant, & nullam proportionem habere credunt cum corporibus nostris; cùm hæc sint vitalia & proindè talibus conservanda, quæ sint digestibilia, nec motibus vitalibus obsint; ista autem corpora compacta forent, ac fortissimæ coagulationis, vitamque mutam viverent, & proinde archæo vitali, digestionem ac solutionem imperanti, ægrè auscultarent.

Experientiâ tamen & ratione constat, omninò digeri & in naturam nostram converti posse. Sale sanè, quod mineralis est naturæ, carere non possumus, sed quotidianus nobis ejus usus. Digestio illorum est difficilis, ob particulas terreas, fortem largientes coagulationem; verùm chymice possunt præparari & digestio istorum facilitari additione

convenientium menſtruorum, ac aliqua præmiſſa digeſtione. Nullibi etenim natura nucleum præbet, ſine cortice. Et ſi ſic præparata & aliquatenus digeſta offerantur, nulli dubitamus, quin egregiè exin refici poſſint noſtra corpora. Durabiles namque continent liquores, qui in ſpiritualem converſi naturam omnem coagulationem, fertilem morborum matrem, ſolvere valent. Et ſi in ſubſtantiam partium convertantur, eam efficiunt durabiliſſimam, partibusque firmamentale conciliant robur. Hinc metalla ad vitam longam conducere, multi credidêre, ſi nimirùm ſic præparentur, ut natura ea poſſit digerere ac in partes diducere. Undè in ore multorum ſunt aurum potabile, argentum potabile &c.

Vegetabilia faciliùs digeruntur, & promtius naturæ noſtræ obtemperant, cùm propiùs ad vitalitatem accedant. Nec tàm potenter naturam afficiunt, ut mineralia. Eſſentias autem durabiles ac perennantes, æque ut mineralia, non præbent.

Animalia facillimæ ſunt digeſtionis, cum nobis ſint ſimillima, hinc facilis in naturam noſtram eſt tranſitus. Facilis autem ſunt digeſtionis ob particulas in minutisſimas atomos per fermentationem vitalem, quæ in iis viget, refractas. Undè & ſæpè nimis celerem efficiunt fermentationem; Et ſi brevi tempore aſſerventur carnes illorum, facilè corrumpuntur; hinc ſale condiri ſolent, quod beneficio partium groſſarum celerem ac in putredinem degenerantem fermentationem temperat, ac moderatur.

Cæterùm in genere conſiderari ſolent, quæ materiam nobis ſuppeditant, ratione qualitatum materialium, & deinceps ſpecificarum ſeu formalium.

Galenus præcipuè conſideravit ratione qualitatum primarum, quarum indagatio tamen Medico parumper inſervire nonnulli exiſtimant. Hinc alii potiùs ſecundùm tenuitatem, raritatem, colorem, ſaporem, odorem, ac ſpecificas qualitates examinant.

Chymici ratione 🜍. ⊖ & ☿. item ratione fixitatis, volatilitatis expendunt, & ſecundùm hæc iſtorum conſtituunt differentias.

Secundùm hos itaque ſi examinemus, comperimur, mineralia de ſale, fortiſſimam largiente coagulationem, plurimùm participare; acidiſſimos enim, igne ſiurgeantur, ſudant liquores, nec ſalis alkali micam in plurimis reperire licet; Groſſas continent terras, ratione quarum in corpus crudè aſſumta difficulter partium poros permeare poſſunt, unde irritant naturam, & ſymptomata periculoſiſſima cauſantur.

Vegetabilia plus participare de 🜍, quàm ſale ac ☿, ex mollitie & viſciditate eorum licet conjicere. Per Chymiam quoque conſtat, in reſolutione multum olei & ſpiritus combuſtibilis reddere. Sale volatili ☿riali non prorſus deſtituuntur, plus tamen alkalini fixi continent, quod tamen artificialiter per fermentationem putrefactivam prorſus abit in ſal volatile, quæ earum ſumma eſt præparatio.

Animalia verò ☿rialis naturæ eſſe conſtat; cùm plurimum ſalis volatilis contineant. Summa etenim in iis viget fermentatio, utpote per quam vita continuatur. Et proinde, quanquam quotidiè talibus utamur, quæ alkali fixum continent, omne tamen in volatile converti exin patet, quod nè mica ejus ex partibus animalium quorundã, ſi chymicè explorěmus, extrahi poſſit.

Singula autem ſpecificè ſeu ſecundùm imaginem formalem partibus convenire, & ratione iſtius ad hanc vel iſtam partem, cum quâ conveniunt, trahi, aſſerit Paracelſus libro, cujus inſcriptio: *labyrinthus medicorum.*

Et tantum de materiâ dixiſſe ſufficiat, quæ naturæ in conſervationem cedit. Digredimur itaque ad ipſam conſtitutionem Medicinæ.

Cap. IV.

Conſtitutionem medicinæ tradens.

Præmiſſis præmittendis, ſcientiâ nimirùm ſanitatis, quam ut formam medicinæ proſtheticæ ſupponimus, & materiæ conſideratione, quæ ſecundùm iſtam ſcientiam reſtringenda, ad artis proſtheticæ nunc digredimur conſtitutionem.

Intellectus itaque principio iſti, quod ex appetitione finis ſancit: ſanitas eſt conſervanda; innititur, & ulterius de mediis ſolicitus arguit, ſimilia ſimilibus conſervari debere; undè porrò infert: E. ſanitas conſervetur ſimilibus.

Si itaque ſanitas eſt in ſpiritu, ſpiritus conſervetur.

Ab Archæo autem formaliter tantùm conſideratô, ſive ſpiritu inſitæ oſtenſiones, quæ conſervationem ejus per imagines, verba, figuras ac characteres oſtendunt, hîc non petendæ, cùm ad medicinam proſtheticam propriè non ſpectent; ſed à ſpiritu inſluô materialiter vel eſſentialiter conſideratô.

Si ſpiritus eſt ſubſtantia ſubtilis, ex liquoribus vitalibus, quorum materia ſunt liquores alimentorum, in volatilem naturam converſa, ut in partes pro vitæ ac ſanitatis conſervatione influere poſſit, talibus conſervetur, ac reſtituatur, (ſi natura nimirum in præparando ac digerendo ex debilitate vel vitio objecti, hoc præſtare non

possit,') quæ naturæ ejus proximè coveniunt.

Quod si autem verum est, quod quælibet partes in corpore suum simile, sive quod specificè conveniat, in Macrocosmo habeant, & vel universaliter cum universis partibus, vel particulariter cũ hâc, vel istâ parte conveniant, tot quoque erunt, indicationes, quot differentiæ spirituum.

De spiritualibus his medicinis Paracelsus tractatu citatô ita disserit:

Eine Artzney / die da eingenommen wird spiritualisch in ihrer essentz / so bald sie in Leib kompt / stehet sie in ihrer Form / wie ein Bild in Spiegel / Hat sie ein Form der Füsse / so stehet sie in die Füsse / also auch mit andern Gliedern / Hertz / Leber / Miltz etc. it. Es wäre eine Wurtzel / die in sich hatte Siderisch alle corpora der Menschen wird sie nun eingenommen / uemlich spiritualisch / so stehet sie in Menschen mit einen ieglichen Glied. Ibid. Euphrasia hat in ihr die Form und Bild der Augen / so sie nun eingenommen wird / so stellet sie sich in ihr Glied.

Quæ autem singulis partibus specificè conveniant, nostrum non est, hic afferre, cùm apud Autores hinc inde extent.

Præparatio petenda à natura.

Quemadmodum hæc ingesta digerit, solvit ac circulat, quousque partibus grossis separatis, servatâ tamen crasi, in quantum fieri potest, in spiritualem convertat naturam, quò ad partes abire possint, pro vitæ ac sanitatis conservatione.

Eundem in modum Medicus, si natura ex debilitate hoc perficere non valeat, materiam conservationis digerat, ac solvat, quousque partibus grossis secedentibus putre-

 scat,

ſcat, & in ſpiritualem convertatur naturam, quæ eſſe poſſit ut loquitur Paracelſus in poteſtate facultatum.

Et hunc in modum fiunt ſpiritus plantarum & ☐noſi, & ⊖lia, volatilia quæ proxime ſpiritui influo convenire creduntur, ut lil. convall. rutæ &c. de quibus vid. *Nobiliſſ. D. Doct. Wedelius, Prof. in hâc Salanâ celeberr. de ſale volat. plantar.* Tales ſpiritus ex ſalibus alkalibus fixis, & ∘°∘, per digeſtionem quoque ſunt parabiles.

Ex ſangvine, & carnibus animalium parili modo per putrefactionem ac digeſtionem fieri ſolent.

Magni æſtimatur ſpiritus ☐noſus ex ✱co, qui ∘°∘ diſſolvit & ſecum per alembicum transportat, quali ſpiritu *Sylvius* inclaruit.

Noſter proceſſus hic eſt, ℞ ✱aci ℥ij. *calc. viv.* ℥iis vel *ſalis* ♀ ℥ij ſpiritus vini ℔j. ♌a ad med. In hôc ſpiriritu olea ♌llata fundum petunt, & ſi per aliquot tempus cum hoc ſpiritu digerantur, & poſtmodum deſtillentur, adſcendunt inſtar lactis ſervatô odore ſpecificô.

Spiritus ☐noſi præſtant vinoſis, cùm hi nimis ſint ♆rei, adeoqne intemperati. Pro diverſitate tamen ſpiritus degenerantis vel deficientis diverſus eorum uſus.

Quidam ut ſpiritus vinoſos temperent, cum ſpiritu ⊖, aliquoties deſtillant & ſpir. ⊖ dulcem vocant. Alii cum ſpir. ⊕li, qualis eſt ſpir. D. Mich. cephalicus.

Secundum alios oſtenſiones proſtheticæ petuntur ab humoribus, cum ex his ſpiritus nutriantur.

Nec deſunt, qui per experientiam probare contendunt, ſpirituoſa fermentum Ventriculi exſiccare ac aliquatenus lædere, & proindè potiùs ab humoribus, quàm ſpiritu, judicationes conſervatorias deſumere volunt, cùm his naturaliter & convenienter ſe habentibus, & ſpiritus quoq; benè ſe habere poſſit.

Tali-

Talibus itaque conserventur, quæ iistum ratione essentiæ, tùm proportionis, ac qualitatis conveniant.

Quemadmodum proindè natura in ventriculo ingesta, additô menstruo solvente, digerit, solvit ac liquat, quousque omnis destruatur coagulatio; Compari modò Medicus materiam, quæ in augmentum humorum surroganda, liquet, solvat ac digerat, quò natura invalida citra eximium laborem, ulterius eam transmutare, & ex eâ se reficere possit.

Et hinc est, quod quidam tàm anxiè quærant, solutionem auri, argenti, ut & lapidum pretiosorum.

Quemadmodum itaque solutio in ventriculo non nisi fermento addito perficitur; sic & medicus naturæ minister addito convenienti menstruo, corporum liquationem tentet.

Acidum proindè si est ventriculi fermentum, & medicus tali utatur, si salsum salso. A naturâ etenim hujus indagatio petenda; hinc insipidis, quæ quidam jactitant, parùm tribuimus, cùm in naturâ microcosmicâ nullibi occurrant.

Cum primis autem corpora metallica ac mineraliá, ut & lapides pretiosos solvere chimici præcipiunt, cùm hæc nobilissimos contineant succos, ac maximè durabiles.

Aurum quidam solvere tentant cum spiritu vini, sed non videtur esse menstruum competens. Magis autem approbamus menstrua salsa, utpote quæ natura ostendit.

Cum liquoribus salinis multa corpora metallica & mineralia solvi possunt, ut & cum spiritibus acidis mineralium, hoc tamen observatô, ut post factam solutionem aciditas aliquô modô corrigatur & temperetur.

Hunc

Hunc in modum si argentum præparetur, convertitur in liquorem cæruleum.

Alii terras metallorum, mineralium, ut & plantarum chimicè sine igne separare sciunt, easque cum liquoribus spirituosis mineralium regenerare, & sic nobilissimos pro humorum conservatione ac confortatione conficiunt liquores.

Universalem qui quærunt *medicinam*, ostensionem ejus petunt à ventriculi humore fermentitio, cùm, hoc benè se habente, solutio ingestorũ quoq; perfectè fiat. Hâc autem benè peractâ, & in reliquis officinis ulterior humorum digestio ac rarefactio fieri possit.

Salsus itaque si est, salsis conservetur & restituatur, si acidus, acidis. Materia hujus, sunt liquores salium, inter quæ præstantissimum forsan est, quo quotidie utimur, & nemo carere potest. Salia itaque erunt aliquo modo præparanda; Partes nimirum grossæ ac terreæ separandæ, & salia in balsamicam naturam convertenda.

Spiritus salium acidi, ut cuivis naturæ conveniant cum terris subtilioribꝰ chymicè separatis, quæ digestioni non resistant, regenerari & in salsam reduci possunt naturam.

Ex sale communi, ut & nitro, extrahere scimus quanquã in exigua quantitate sal cæruleum penetrantissimum ⊕ lici saporis, quod sanè per aliquot dies exhibitum coagulationem exoticam cruditatum ac morborum matrem potenter tollit.

Et hæc hac vice de Medicina Prosthetica dixisse in quantum temporis ratio, & dicendi occasio concessit, sufficiant.

DEO OPTIMO MAXIMO SIT LAUS honor & GLORIA.